

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL.

1895 OKTÓBER 1-TŐL DECZEMBER 31-ÉIG.

I.

A *nyomtatványok osztályának* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 1298 db., ajándék útján 201 db., vétel útján (778 frt 94 kr. értékben) 399 db., összesen 1898 db. nyomtatvánnyal gyarapodott, nem számítva ehhez 693 db. apró nyomtatványt.

A könyvtár helyiségeiben 3624 egyén 7314 kötet nyomtatványt, kölcsönzés útján pedig 536 egyén 724 kötetet használt.

E negyedév szerzeményéből a következő becselebb munkákat tartjuk megemlítendőknél: 1. Locher Jacobus, *Spectaculum turcicum. Ingolstadii, 1501.* 2. Donatus Hieronymus, *Oratio ad Caesarem pro Christiania. Venetiis, 1501.* 3. Guarinus Alexander, *Funeris oratio in dominum D. Hippolitem Estensem 1520.* 4. S. Augustinus, *Opuscula plurima. Parmae, 1491.* 5. *Die Belagerung der Stadt Wien. 1529.* 6. *Christlicher Heer-Zug wieder den Türcken. (XVI. század.)* 7. *Carmina de cede scismaticorum Moscoviorum per Sigismundum regem Poloniae. Romae, 1515.* 8. *Helii Eobani Hessi de tumultibus horum temporum querela. Norimbergae, 1528.* 9. *Pii papae secundi epistola ad Morbisanum Turcarum principem. Coloniae, 1532.* 10. *Corpus scriptorum historiae Byzantinae; 48 kötet.*

Ajándékaikkal a következők járultak a könyvtár gyarapításához: Ambrozovics Béla (1 db.), Bebel Ágost (1 db.), Belházy N. János (1 db.), Berger Albert (3 db.), Endrődy Sándor (1 db.), Erdélyi Pál dr. (5 db.), Földváry János (1 db.), Gárdonyi Antal, Tata (1 db.), Gömörö Gusztáv, Bécs (4 db.), Győző Lajos (1 db.), Hellebrant Árpád (1 db.), Herman Ottó (1 db.), Hodinka Antal, Bécs (1 db.), Hoitsy Pál (3 db.), Holitscher Fülöp (9 db.), Ivánka

Zsigmond (1 db.), Jagic V., Bécs (3 db.), Mednyánszky Dénes br., Bécs (1 db.), Erdújhelyi Menyhért, Kiskőrös (1 db.), Országh Sándor dr. (1 db.), Törökfalvi Pap Zsigmond, Nagybánya (1 db.), Rill József, Ipolyság (1 db.), Schulek Vilmos (3 db.), id. Szinnyei József (37 db.), Teleki Domokos gróf, SároMBERKE (2 db.), Tuszkai Ödön (6 db.), Varju Elemér (1 db.), Weissenbach János báró, Tab (1 db).

Az utolsó évnegyedben a nyomtatványi osztály tisztviselői úgyszólván egyedül a hátralék feldolgozásával voltak elfoglalva. 1397 munkáról készítettek czédulát és 1835 könyvet repertorizáltak; többet, mint az első és második negyedévben együttvéve. Ezen megfeszített munka daczára, az 1894. évi szaporodás nincs teljesen czédulázva, és több mint fele nincs repertorizálva. Ez világos bizonyítéka annak, hogy a mai tisztviselői kar száma elégtelen nemcsak a hátralék feldolgozására, hanem még a folyó munka elvégzésére is.

II.

A *hírlapkönyvtárba* köteles példányként 62 hírlap 16,417 száma érkezett be. Holló László tanár Kun-Félegyházáról 1 hírlap 14 számát ajándékozta.

Vásároltatott Müller antiquártól: Divatesarnok (1863), Kertészgazda (1867), Literaturai Lapok (1836), Magyar Kurir (1795. II. 1797. I.), Népnevelők Kalauza (1865), Pesti Divatlap (1845), Szemlélő (1836), összesen 7 hírlap 357 száma, 11 frt vételáron. Az összes gyarapodás 70 hírlap 19,788 száma.

Kötetett 117 hírlap; a kötésre 150 frt 56 kr. fordítottatott. Kötés alá adatott 85 hírlap.

Átnézetett 618 hírlap 8168 száma. Reklamáló levél 113 iratott, az ebben reklamált 733 számból beérkezett 190 szám.

Czéduláztatott 74 hírlap és 212 évfolyam. Az olvasók száma 376 volt; ezek 1376 hírlapot használtak.

III.

A *kézirattár* a lefolyt negyedben ajándék útján 8, vásárlás útján 13, összesen 21 kézirattal; s ajándék útján 2, köteles példányként 1 fényképmásolattal gyarapodott. Justh Gyula Justh Zsigmondnak a Pusztai könyvről szóló levelei egybekötött gyűjteményét, Gömörly Gusztáv Gömörly Antalnak 5 kötetes naplóját, Báthory Ignác az Arany Trombitának 1850-ben Párisban készült könyvkiadását, mely Szemere Bertalan följegyzését viseli; báró Podmaniczky Frigyes Naplótöredékeinek X. kötetét adományozták a kézirtárnak.

A vásárolt művek közül nevezetesebb szerzemények Mártonfalvy Beteges Imre deáknak XVII. századi eredeti magyar naplója,

egy XVII. századi magyar orvoskönyv s Pesty Frigyes öt kötetet tevő levelezése.

Ez évnyegyedben 69 kutató 94 kéziratot használt.

Az évnyegyedi anyag feldolgozásán kívül befejeztetett Rómer kézíratainak rendezése s a müncheni csere-anyag kárptótlásaként átadott királyi könyvek, Rajcsányi-gyűjtemény stb. czédulázása. E munkálat eredményeként 25 műről, illetve 156 kötetről 56 czédula készült. Ezenkívül elkészült a középkori latin kéziratok sorszám szerinti mutatója.

IV.

A *levéltár* ajándék útján 28, vétel útján 139, csere útján 1, letétemény útján (a Dobos család levéltárának kiegészítéseként) 2, összesen 170 db. irattal szaporodott.

Ezek a levéltár egyes csoportjai között a következőkép oszlanak meg: középkori iratok: 22, újabbkori iratok: 25, levelek: 7, czéhiratok: 4, az emigratoria vonatkozó iratok: 7, gróf Széchenyi Istvánhoz írt levelek: 93, török-magyar iratok: 2, külföldi irat: 1, genealogiai feljegyzés: 1 db.

Vásárlásra 132 frt fordított.

Az új szerzemények közül első helyen említendő Kálmán királynak a veszprémvölgyi apácák részére 1109-ben kiadott oklevele, melyet, mint másodpéldányt, a m. kir. országos levéltár a nm. vallás-és közoktatásügyi miniszterium megkeresése következtében a müncheni Hunyadi-iratokért cserében kiadott külföldi oklevelek kárptótlásául, illetőleg az e czímen már előző évnyegyedben átadott levéltári anyag kiegészítéseként engedett át a Magyar Nemz. Múzeumnak. A levéltár ez által oly darab birtokába jutott, mely nemcsak korban előzi meg eddig birt összes Árpádkori okleveleinket, de diplomatikai jelentőség tekintetében is méltán foglalja el az első helyet gyűjteményünkben. Középkori irataink csoportja ezen kívül még két XIII. századi, hat XIV., 12 XV. és egy XVI. századi oklevéllel szaporodott.

Gróf Széchenyi István levelezése egy 93 levélből álló becses gyűjteménnyel gyarapodott, mely 100 frt vételáron jutott az osztály birtokába. A gyűjtemény zömét gróf Széchenyi Istvánnak férjéhez intézett 72 darab levele képezi az 1835—38 évekből. Úgy ezek, mint a grófné első házasságából származó gyermekek: gróf Zichy Alfréd, gróf Zichy Géza, gróf Zichy Karolina (később gróf Festetich Dénesné) és gróf Zichy Mária (később gróf Wenckheim Antalné) mostoha atyjukhoz intézett 9 db. levele 1836-ból rendkívül érdekesen világítják meg a nagy hazafi családi életét.

Megszereztük továbbá Kossuth Lajosnak 1852 december 7-én C. Geach esquire-rez intézett angol levelét, és Meszlényi Kossuth Zsuzsána, Klapka György és Vetter Antal több levelét az 1852—1866. évekből, melyek részint Szerelmey 1848/49-iki honvédeztredeshez vannak intézve, részint az ő érdekében irattak.

Családi levéltáraink számában ez évnegyed folyamán tényleges gyarapodás nem történt, de gróf Bethlen Gábor a gróf Bethlen család marosvásárhelyi levéltárát felajánlotta a múzeumban elhelyezett családi törzsléváltár kiegészítésére, és a gróf Széchenyi család hitbizományi birtokosai azon örvendetes elhatározásról értesítették a múzeum igazgatóságot, hogy Sopronban őrzött családi levéltárukat a Magyar Nemz. Múzeumban helyezik el örök letéteményként, ez által is szorosabbra öhajtva füzni a kapcsolatot a grófi család és ez intézet között, mely gróf Széchenyi Ferenczben tiszteli alapítóját. Mindkét levéltár átvétele az 1896-ik év elején fog megtörténni.

A lefolyt évnegyedben a kutatók száma 43 volt, ezek 4445 darab iratot használtak.

Miután a levéltári napidijas helye dr. Dézsi Lajosnak az egyetemi könyvtár tisztjévé történt kinevezése által még ez év augusztus havában üresedésbe jöven, mindeddig nem töltetett be, s a kéziratárral közös szolgáló idejének nagy részét az országos levéltárból átvett kéziratok rendezése vette igénybe, a végzett munka eredménye tekintetében a lefolyt negyedév az előbbieknél jóval mögötte áll. Földolgoztatott 260 db. irat, ezek között a levéltár összes újabb szerzeményei. A levéltár egyes csoportjaiba beosztott 30 középkori és 74 újabbkori irat, 7 levél, 4 czéhirat, összesen 115 darab. Rendezés alatt van a báró Balassa család levéltára. A kamarai iratok, melyek a kéziratárból történt kiválasztásuk óta tér szüke miatt rendezetlenül voltak a levéltár két szekrényébe bezsufolva, a régi kéziratári jelzés szerint állítottak fel, hogy addig is, míg végleges rendezésük ideje elérkezik, használatauk meg legyen könnyítve. Revideálás alá vétettek továbbá a Tugonyi-féle iratok, abból a célból, hogy évszám szerint borítékoztassanak és az egész gyűjteményt fiókokban fel lehessen állítani.

A SZEGEDI SOMOGYI-KÖNYVTÁR 1894/95-BEN.

A szegedi Somogyi-Könyvtár 12-ik, azaz 1894/95. évi állapotáról, Reizner János könyvtári igazgató a következő jelentésben ad számot.

Szegedváros közönsége a főreáliskola épületét a királyi ítélőtábla elhelyezésére felajánlván, egyidejűleg elhatározta, hogy a Somogyi-Könyvtár méltó s állandó elhelyezésére, valamint a felállítandó városi muzeum céljaira 200,000 frt költséggel monumentalis közművelődési palotát emel.

Az épület átengedése és elfogadása iránt a m. kir. igazságügyi miniszteriummal folytatott tárgyalások múlt év május havában befejeztetvén, a város hatóságának gondoskodni kelle a könyvtár ideiglenes elhelyezéséről és felállításáról.